

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ
MAKİNE VE İMALAT MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ

MÜHENDİSLİKTE DENEYSEL METODLAR II DERSİ

CNC TORNA UYGULAMASI

Deney Sorumlusu: Arş. Gör. Emre SÖNMEZ
İlgili Öğretim Üyesi: Yrd.Doç. Dr. Birol AKYÜZ

Deneyin Amacı:

- İstenen geometriye sahip parçaların cnc torna kullanılarak üretiminin gerçekleştirilmesi

Deneyin Önemi:

- CNC takım tezgahlarının avantajları yüksek verimlilik ve parça kalitesi, kolay kalite kontrol, ek aparat ihtiyaç ve stoğunun az olması ve tek bağlamada birden fazla işlem yapılabilmesidir. CNC takım tezgahlarında işlem süreleri sabit olduğundan üretim plan, takip ve denetimi kolaydır. Önceden zaman ve maliyet tespit imkanı CNC takım tezgahlarına çalışma ve dizayn esnekliği sağlar.

Deneyin kullanıldığı alanlar:

- Tüm makine ve imalat sektörü (Otomotiv, Havacılık, Savunma, Makine İmalatı, Kalıpcılık, vb. alanlarda)

Teorik Bilgi:

Cnc Takım tezgahları, metal, plastik ve ahşap gibi malzemeleri işleyerek bunlara belirli bir şekil veren üretim araçlarıdır. Nümerik programa göre çalışan takım tezgahlarına ise nümerik kontrollü (NC-Numerical Control) takım tezgahı denir. NC tezgahlara bilgisayar kontrolü eklenmesi ile CNC (Computer Numerical Control) torna tezgahları, matkap..vs. takım tezgahları oluşmuştur.

CNC takım tezgahlarında eksen olarak adlandırılan iki veya daha fazla hareket doğrultusu vardır. Eksenler hareket ettiği doğrultu boyunca hassas bir şekilde otomatik olarak pozisyonlandırılır.

CNC torna tezgahları konvansiyonel torna tezgahlarında olduğu gibi silindirik (dönel) iş parçalarının imalatında kullanılır. CNC tezgahlarda NC tezgahlardan farklı olarak program durdurulabilir, değiştirilebilir, değiştirilmiş olan program son şekliyle hem işletilir hem de hafızaya alınır, sistemde takım parçaları, boyutları vs. operatör tarafından CNC takım tezgahına tanımlatılabilir ve tüm bu parametrelerin kontrol ünitesine bir kere tanımlanması

yeterlidir. CNC tezgah kontrol ünitesi bir güç kaynağı ile beslenir ve herhangi bir enerji kesintisinde program saklanır. Ayrıca CNC takım tezgahlarında parça işlenmesi sırasında operatör müdahalesi yoktur ve böylece hem operatör hataları minimize edilir hem de maksimum iş güvenliği sağlanır. Ayrıca CNC takım tezgahlarında iş parçası hassas ve devamlı aynı ölçüde çıkar yani CNC takım tezgahlarının tekrarlı ve pozisyonlama hassasiyeti çok yüksektir.

Tornalama İşlemi:

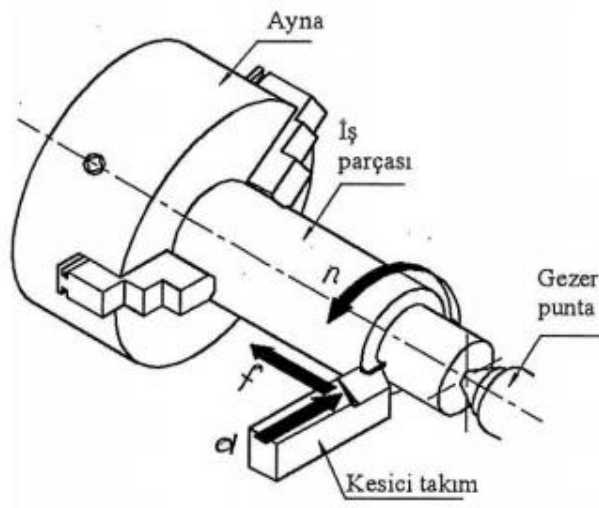
Tornalama, kendi eksenini etrafında dönen, emniyetli bağlanmış iş parçası üzerinden kesici takımlar yardımıyla talaş kaldırma işlemine denir.

Şekil 1: CNC Torna [1]

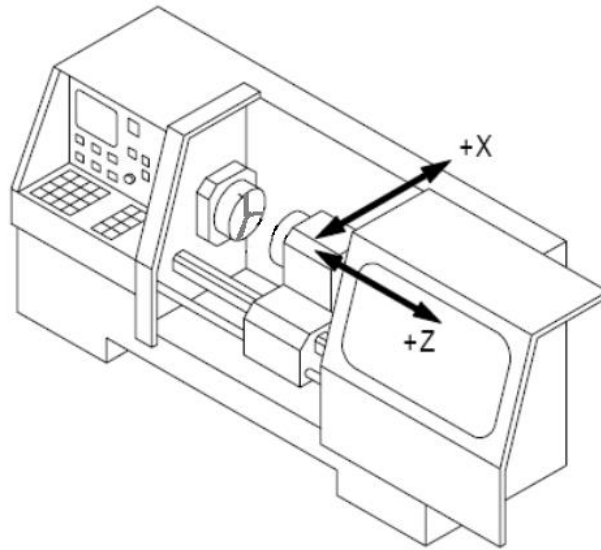

Şekil 2: CNC Torna ile işlenmiş örnek malzemeler [2]

Şekil 3: Tornalama İşlemi [3]

- n = Devir (dev/dak)
- f = İlerleme Miktarı (mm/dev)
- a = Talaş Derinliği (paso) (mm)

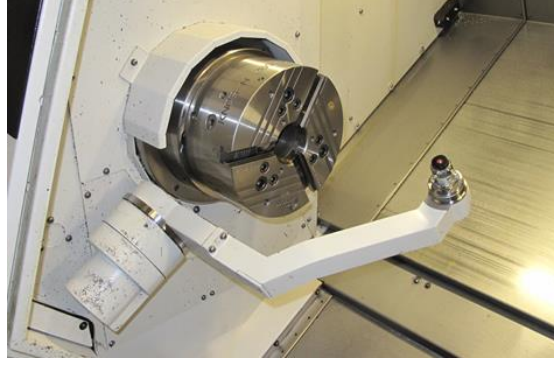

Şekil 4: CNC Torna Eksenleri [3]

Torna Tezgahı Kısımları:

Ayna

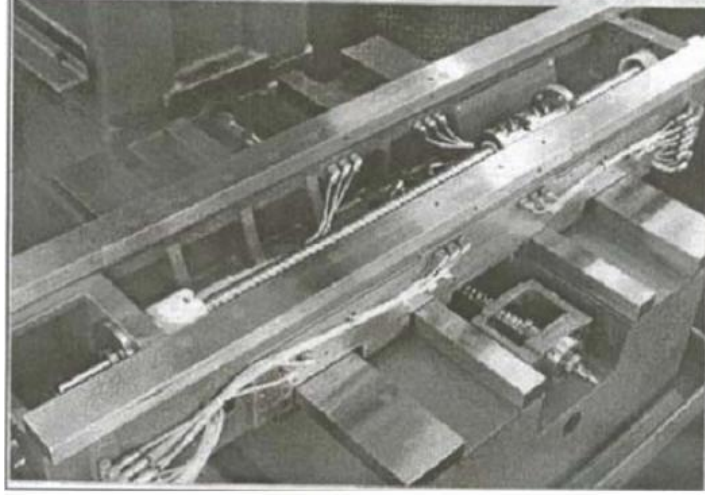
İşlenecek olan parçanın bağlandığı kısımdır. Pedallar yardımıyla parça aynaya bağlanır. Programlamada istenilen devir sayısı girilir ve program başlangıcında tezgah, motordan aldığı hareketi aynaya aktarır ve hareket sağlanır.

Şekil 5: Ayna [4]

Kayıt ve Kızaklar

CNC tezgâhlarında aksenal hareketlerde yüksek hız ve ani yavaşlamalar gerekir. Bu durum hassas konumlamalar için çok önemlidir. Kayıt ve kızaklarda yüksek sertlik ve titreşimleri sönmüleme özellikleri istenir. Bu nedenle CNC tezgâhlarında düşük sürtünmeye sahip doğrusal ve bilyalı kızak sistemleri kullanılır.

Şekil 6: Kayıt ve kızaklar [4]

Fener Mili ve Gezer Punta

CNC tezgâhlarında işleyen iş parçası hassasiyetini etkileyen en önemli eleman tezgâh milidir. Bunlar yüksek devir sayılarında döndüklerinden, en küçük olumsuzluk tezgâhın hassasiyetini önemli ölçüde etkiler. Bu nedenle iş parçalarının bağlanmasında balans dikkate alınmalıdır.

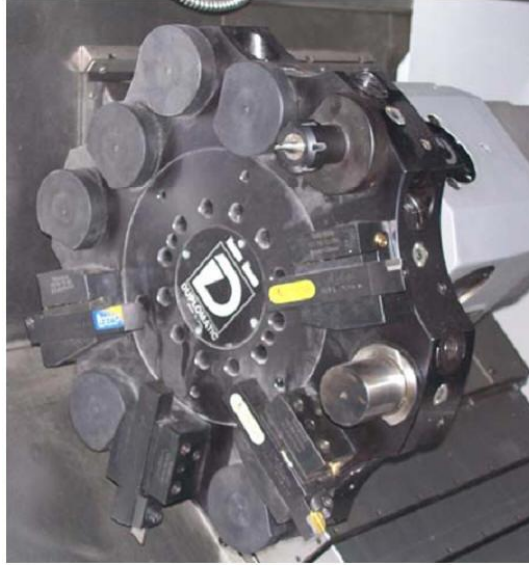
Şekil 7: Punta [5]

Taret

CNC Torna tezgâhında, takımların takım tutucular vasıtasıyla takıldığı kısma taret denir.

Ana mili ekseninde çalışan takımlar pensler yardımıyla bağlanır. Dış çapta çalışan kesici takımlar ise takım tutucular (katerler), malafalar ve kovanlar ile bağlanır.

Takımlar sağlam bağlanmalı ve taretin dönmesini engelleyecek mesafelerde takım bağlanmaması önemlidir.

Şekil 8: Taret [4]

Kontrol Paneli

CNC tezgâhının kontrolü bu panel aracılığıyla yapılır. CRT ekran kısmında yapılan işlemler görülür. Simülasyonlar izlenebilir. Bu panel sayesinde;

- Veri girişi yapılır,
- Eksen seçimi,
- Taret döndürme,
- Tezgâh aynasını açma/kapama,
- Tezgah milini çalıştırma/durdurma, Soğutma sistemi açma/kapama,
- Acil durdurma,
- Devir sayısı/ilerleme vb. ayar düğmeleri bulunur.

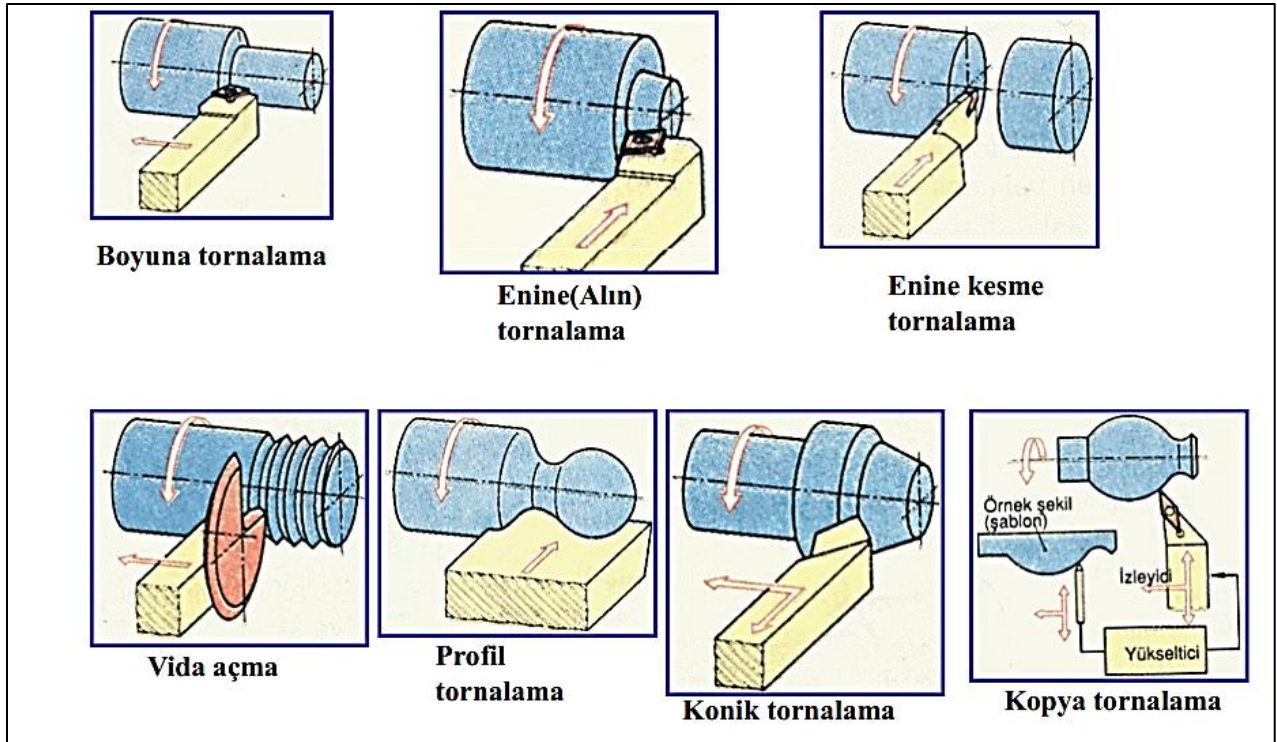

Şekil 9: Kontrol Paneli

CNC Tezgâhında Bulunan Takımlar

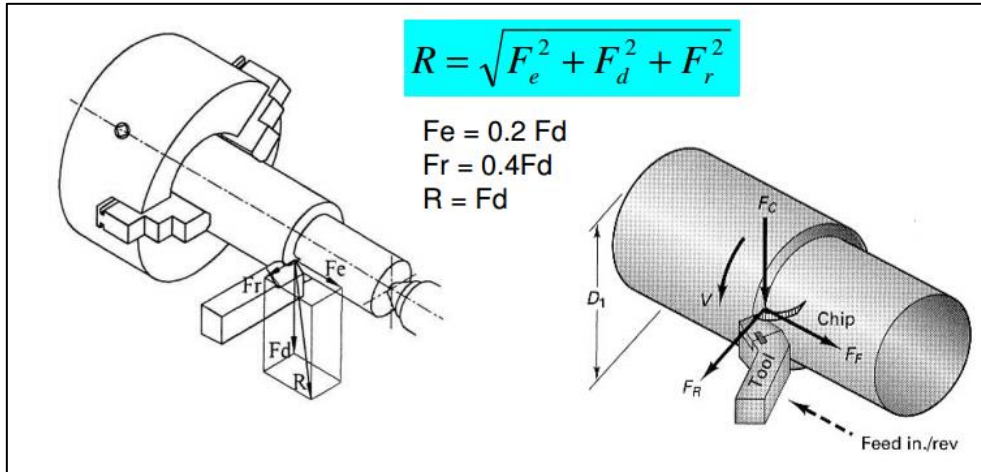
- Punta matkabı (Center drill)
- Kaba tornalama kalemi (Roughing tool)
- Kanal kalemi (Recesing tool)
- İnce talaş kalemi (Finishing tool)
- Helisel matkap (Twist drill)
- Parmak freze (End mill)
- Kılavuz (Tap)
- Vida kalemi (Threading tool)
- Açılı kesici (Anglehead cutter)
- Parmak freze (End mill)
- Keski kalemi (Parting tool)

Çeşitli Tornalarna Uygulamaları

Şekil 10: Çeşitli Tornalama Operasyonları [6]

Kesme Sırasında oluşan Kuvvetler

Şekil 11: Kesme Sırasında Oluşan Kuvvetler [3]

- F_d = Kesme kuvveti, Eğmeye (dikey düzlemde) ve burmaya çalışır.
- F_e = İlerleme kuvveti, Eğmeye (yatay düzlemde) ve burmaya çalışır.
- F_r = Radyal kuvvet, Burmaya çalışır.
- R = Talaş kaldırma kuvveti (Bileşke kuvvet)

Tornada Kesme Hızı

$$V = \frac{\pi dn}{1000} \text{ dir}$$

Burada V: Kesme hızı (m/dk) d: Parça çapı (mm), n: Devir sayısı (dev/dk) dir.

İlerleme Miktarı

$$F = f_z \cdot n \cdot z$$

Burada F: İlerleme miktarı (mm/dk), f_z : devir başına ilerleme miktarı (mm/dev) (tablodan bakılır), n: devir sayısı (dev/dk), z: kesici takım diş sayısı

TORNALAMA İŞLEMİNDE BAZI MALZEMELERİN KEZME HIZLARI		
İş Malzemesi	Kesme Hızı (m/dak)	
	HSS kesici Takım	Sert Maden Uç
Alüminyum alaşımlar	180-240	300-420
Magnezyum alaşımlar	240	600
Bakır alaşımları	30-120	60-300
Çelikler	30-60	60-180
Paslanmaz çelikler	9-30	60-120
Yüksek sıcaklık alaşımları	3-6	9-18
Titanyum alaşımları	9-60	30-120
Dökme demirler	9-30	30-120
Termoplastikler	90-120	120-180
Termoset plastikler	60-120	60-120

Şekil 12: Bazı malzemelere ait kesme hızları [7]

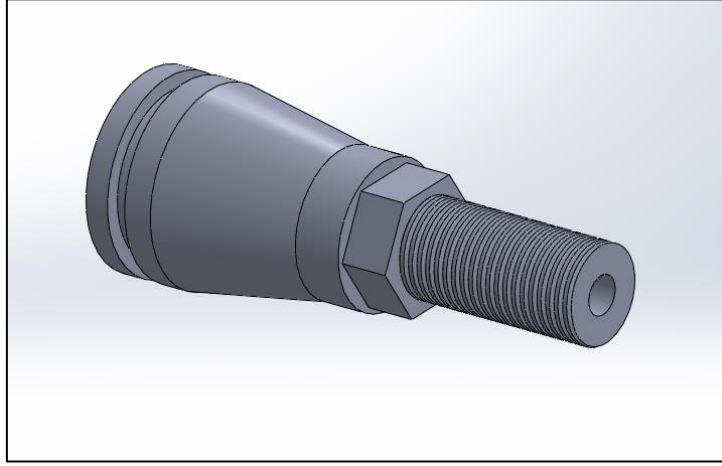
Uç Yan Çapı (r)	Kaba Talaş		İnce Talaş		Hassas Tornalama	
	N11	N10	N9	N8	N7	N6
	Rz 100 µm	Rz 63 µm	Rz 25 µm	Rz 16 µm	Rz 6.3 µm	Rz 4 µm
	Devir başına ilerleme (mm / dev)					
0.4	0.57	0.45	0.28	0.20	0.14	0.10
0.8	0.80	0.63	0.40	0.30	0.20	1.16
1,2	1.00	0.80	0.50	0.40	0.25	0.20
1.6	0.13	0.90	0.60	0.45	0.30	0.23
2.4	1.4	1.3	0.7	0.55	0.35	0.28

Şekil 13: İlerleme miktarı seçimi [8]

- **Konik Tornalama**

Şekil 16: Uygulama 2

Uygulama Adımları:

- Parça işlem basamakları ve parametreleri belirlenir, iş emri çıkarılır.
- Parça, aynaya bağlanır.
- Kesici uç, takım tutucuya bağlanır.
- Parça üzerinden parça sıfırı alınır.
- Kontrol paneli üzerinden veya bir CAM programı vasıtası ile işlenmek istenen geometriye ilişkin bir program yazılır.
- Program başlatılır.
- Program sonunda parça, aynadan çıkartılır.

KAYNAKLAR

[1] Web sitesi, tr.dmgmori.com

[2] Web sitesi, www.kardeslerotomat.com/portfolio-category/cnc-otomat.

[3] H.T.KALAYCI, İmalat İşlemleri II, Torna ve Uygulamaları, , Marmara Üniversitesi.

[4] Web sitesi, www.mkpmakine.com

[5] Web sitesi, www.teknikhirdavatevi.com

[6] K.ASLANTAŞ, Üretim Yöntemleri, Torna Tezgahı ve Tornalama İşlemleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi.

[7] Web sitesi, www.klp-turkuaz.com/2012/01/cnc-torna-kesme-ve-ilerleme-hizi-hesabi

[8] Torna Tekniği ve Uygulamaları, H.T.KALAYCI, G.GENÇ